

แนวทางการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิต

ปรีชวณี กรอสิรานุกุล

ฉบับนี้เผยแพร่

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2544

ISBN 974-04-0418-9

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

3937146 ENTM/M : สาขาวิชา : เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม; วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)

คำสำคัญ : การจัดแสดงสัตว์/สวนสัตว์/สวนสัตว์ดุสิต

ปรีชานี กรอิสราณกุล : แนวทางการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิต (PURPOSE GUIDELINES FOR THE ANIMAL EXHIBITION OF DUSIT ZOO) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ภาควิชาสัตวบาล ภูมิจำนงค์ Ph.D., ศันสนีย์ ชูแหว Ph.D., สุวลักษณ์ สาธมนัสพันธุ์ Ph.D. 285 หน้า.

ISBN 974-04-0418-9

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวทางการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิต ทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ในการศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ผู้เข้าชมในสวนสัตว์ ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แนวคิดเจ้าหน้าที่สวนสัตว์ดุสิต รวมทั้งทำการสำรวจสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิตประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรม SPSS/PC ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า การจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์โดยทั่วไปไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กับถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ จากการประเมินองค์ประกอบการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ด้านกายภาพและชีวภาพ พบว่า องค์ประกอบโดยรวมในพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่มีความคล้ายคลึงกับธรรมชาติของสัตว์สูงสุดคือ ลักษณะพื้นคอก รองลงมาคือ ลักษณะเครื่องกัน การจัดกลุ่มสังคมสัตว์ ลักษณะพืชพรรณและขนาดพื้นที่อยู่อาศัย ในการศึกษาด้านขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ พบว่า ขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิตเป็นปัจจัยจำกัดลำดับแรกที่ทำให้การจัดกลุ่มสังคมสัตว์ ลักษณะเครื่องกัน ลักษณะพื้นคอกและลักษณะพืชพรรณในพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของสัตว์ตามธรรมชาติ การศึกษาพบว่า สวนสัตว์ดุสิตมีขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ทั้งหมดรวม 24,921 ตร.ม. (15.6 ไร่) เมื่อเทียบกับความต้องการขนาดพื้นที่ขั้นต่ำของสัตว์ต่อจำนวนสัตว์ตามเกณฑ์ที่อ้างอิงไว้ สวนสัตว์ต้องการขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ขั้นต่ำเท่ากับ 30,047 ตร.ม. (18.8 ไร่) และจากการศึกษาด้านกลุ่มสังคมสัตว์ พบว่า ชนิดและจำนวนสัตว์มีความหลากหลายทำให้ไม่สามารถจัดกลุ่มสังคม รวมทั้งทำการออกแบบลักษณะเครื่องกัน ลักษณะพื้นคอก และลักษณะพืชพรรณในพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของสัตว์ทุกชนิดได้ สำหรับการศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้าชม พบว่า ผู้เข้าชมมีความพึงพอใจการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์โดยทั่วไป ในระดับปานกลางด้านความต้องการชมดู พบว่า ประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลี้ยงคลาน และสัตว์ปีกที่ผู้เข้าชมชอบชมดูสูงสุดได้แก่ กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชั้นสูง เต่า และสัตว์ปีกวงศ์ไก่ฟ้า ไก่ป่า และนกยูง

สำหรับแนวทางในการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิต คือ ในระดับนโยบายควรจัดทำผังหลักกำหนดขนาดพื้นที่ และรูปแบบการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิต แนวทางสำหรับองค์ประกอบในแต่ละด้านผลการวิจัยบ่งชี้ว่า สามารถปรับปรุงลักษณะเฉพาะในแต่ละด้านได้ โดยเน้นให้มีการกำหนดชนิดและจำนวนสัตว์ให้สอดคล้องกับกลุ่มทางสังคมสัตว์ รวมทั้งทำการออกแบบลักษณะเครื่องกัน พื้นคอก และลักษณะพืชพรรณในที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้มีสภาพใกล้เคียงกับถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในธรรมชาติ ส่วนการบริการผู้เข้าชมควรเน้นรูปแบบการพักผ่อนหย่อนใจ การจัดการศึกษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าให้สอดคล้องกัน ทั้งด้านชนิดสัตว์ที่ชมดูและการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์ป่า ป่าที่อยู่อาศัย มนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

3937146 ENTM/M : MAJOR : TECHNOLOGY OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT ;
M.Sc. (TECHNOLOGY OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT)

KEY WORD : ANIMAL EXHIBITION / ZOO / DUSIT ZOO

PRACHWANEE KORNTSRANUKOOL : PURPOSE GUIDELINES FOR THE ANIMAL EXHIBITION OF DUSIT ZOO. ADVISOR : NATHSUDA PUMIJUMNONG, Ph.D., SANSANEE CHOOVAEW, Ph.D., SUVALUCK SATUMANATPAN, Ph.D. 285 p. ISBN 974-04-0418-9

The objective of this research was to identify and purpose guidelines for the animal exhibition at Dusit Zoo. A quantitative survey method utilizing structured questionnaires was employed to interview visitors and a detailed survey of the existing exhibition conditions was conducted. A qualitative study using an in-depth interview technique was conducted with officials of Dusit Zoo. The analysis of the quantitative data was done by using SPSS/PC. The qualitative data was presented by descriptive analysis and synthesis.

The results indicated that the present animal exhibition of Dusit Zoo did not show a correlation between the animals and their natural habitats. In terms of physical and biological environment, the design of the ground surface characteristics of the animal enclosures was the closest aspects to resembling those in nature. The second closest aspects resembling nature were well-designed barriers that imitated the natural habitats of the animals. The arrangement of the animals' social groups, the selection of plant materials, and the sizes of the dwelling areas were third, fourth, and fifth closest to resembling nature, respectively. From the study of the dwelling size of the animal exhibitions, it was found that the limitation of the dwelling area was the most important factor impeding the other component-animals' social groups, plant materials, barriers and surfaces-from being consistent with the natural lifestyle of the animals. Dusit zoo has only 24,921 square meters (15.6 Rais) of animal exhibits compared to 30,047 square meters (18.8 Rais) as the recommended minimum standard for zoo design. Moreover, the study of animals' social groups showed that a variety of animal species can not be classified into social groups consistent with their natural behavior. These factors had negative effects on the design of other components: animals' social groups, plant materials, barriers and surfaces. The results showed that visitors were moderately satisfied with the overall animal exhibition. They had the highest interest in primates, turtles, pheasants, galluses and peafowls.

For the guidelines of the animal exhibit at Dusit zoo a master plan should be created with guidelines indicating the size and characteristics of the animal exhibition. The result of this research suggested that each component of the animal exhibitions can be improved. The species and number of animals should be limited to suit their social groups. The barriers, the surfaces and the plant materials should be designed to resemble the natural habitats of the animals. To serve people, Dusit zoo should emphasize and balance its services regarding recreation, education, and conservation. The animal exhibition should show the relationships among wild animals and between animals, their natural habitats, humans and the environment. This should led to a sustainable conservation of the biological diversity within Dusit Zoo.